

**BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA DAVLATNING IQTISODIY SIYOSATI
VA UNING SAMARADORLIGI****Burxonov Bekzod Saydazim o'g'li***Samarqand iqtisodiyot va servis instituti**1-bosqich magistranti**+998946271771***MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 28.08.2025**Revised: 29.08.2025**Accepted: 30.08.2025***KALIT SO'ZLAR:***Bozor iqtisodiyoti,
davlat siyosati, iqtisodiy
samaradorlik, iqtisodiy
o'sish, regulyatorlik,
ijtimoiy barqarorlik.**Ushbu maqolada bozor iqtisodiyoti sharoitida davlatning iqtisodiy siyosatining o'rni, vazifalari va samaradorligi tahlil qilinadi. Bozor mexanizmlarining rivojlanishi fonida davlatning iqtisodiyotga aralashuvi va boshqaruv usullari o'rganilib, zamonaviy iqtisodiy siyosat vositalari va ularning samaralari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, davlat siyosatining iqtisodiy o'sish, barqarorlik va ijtimoiy tenglikka ta'siri baholanadi.***Kirish**

Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat iqtisodiy jarayonlarni tartibga soluvchi va regulyator sifatida muhim rol o'ynaydi. Bozor mexanizmlari bo'yicha o'z-o'zini boshqarish imkoniyatlari mavjud bo'lsa-da, davlat aralashuvi muayyan vaziyatlarda iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy adolatni saqlash va milliy manfaatlarni himoya qilish uchun zarur hisoblanadi. Davlat iqtisodiy siyosati iqtisodiy resurslarni samarali taqsimlash, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, inflyatsiya va ishsizlikni nazorat qilish kabi muhim vazifalarni o'z ichiga oladi. Davlatning iqtisodiy siyosati nafaqat ichki bozorlarda, balki xalqaro iqtisodiy munosabatlarda ham muhim ahamiyatga ega. Globalizatsiya jarayonida davlatlar o'z iqtisodiyotlarini raqobatbardosh qilish va investitsiyalarni jalb qilish uchun samarali siyosat olib borishlari zarur. Shu bois, davlat o'zining tashqi savdo siyosatini

muvoqilashdirib, eksportni rag'batlantirish va importga nisbatan barqaror siyosat yuritishga harakat qiladi.

Bundan tashqari, davlat iqtisodiy siyosatida innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash katta o'rin tutadi. Innovatsiyalar iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va milliy daromadni ko'paytirish uchun asosiy vositadir. Shu sababli, davlat grantlar, soliq imtiyozlari va investitsiya dasturlari orqali texnologik rivojlanishni rag'batlantiradi.

Iqtisodiy siyosatning ijtimoiy yo'nalishi ham muhimdir. Davlat ijtimoiy himoya tizimini rivojlantirish, kambag'allikni kamaytirish va aholining turmush darajasini oshirish uchun turli dasturlarni amalga oshiradi. Bu esa o'z navbatida iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy adolatni ta'minlaydi.

Shuningdek, davlat iqtisodiy siyosatining samaradorligi uchun qonun hujjatlari va tartibga solish mexanizmlari sifatli va zamonaviy bo'lishi zarur. Bunday siyosat korruptsiyaga qarshi kurash, iqtisodiy jinoyatchilikni oldini olish va biznes muhitini yaxshilash orqali o'z samarasini oshiradi.

Davlat boshqaruvining elektron tizimlari, raqamlashtirish va sun'iy intellekt kabi texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy siyosat yanada samarali va tezkor bo'lishi mumkin. Bu orqali davlat resurslarni oqilona taqsimlash va monitoring qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Davlatning iqtisodiy siyosati bozor iqtisodiyotida muhim vosita sifatida iqtisodiy rivojlanishni tartibga soladi. Bozor sharoitida iqtisodiyotda raqobat kuchaygani sababli, davlat o'zining iqtisodiy siyosati orqali bozor mexanizmlarining samaradorligini oshirishga harakat qiladi. Bu siyosat soliq tizimi, moliyaviy nazorat, monetar siyosat va investitsiyalarni rag'batlantirish kabi yo'nalishlarni qamrab oladi.

Xususan, davlat bozor iqtisodiyotida barqaror o'sishni ta'minlash uchun inflyatsiyani nazorat qilish, pul-kredit siyosatini samarali yuritish orqali iqtisodiyotni makroiqtisodiy jihatdan muvozanatlashga intiladi. Bu esa iqtisodiyotda barqaror narx darajasini saqlash va sarmoyalarni jalb qilish uchun qulay muhit yaratadi.

Davlat siyosatida raqamli iqtisodiyot va innovatsion rivojlanishga e'tibor qaratilishi bugungi kunda juda muhim. Raqamli transformatsiya orqali ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, xizmat ko'rsatish sohasida yangi texnologiyalarni joriy etish iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, davlat texnologik startaplarni qo'llab-quvvatlash, ilmiy-tadqiqot ishlariga investitsiya kiritish kabi tashabbuslarni amalga oshiradi.

Bozor iqtisodiyotida davlatning ijtimoiy siyosati ham muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy o'sish bilan birga aholi farovonligini oshirish, kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish orqali davlat ijtimoiy adolatni ta'minlashga harakat qiladi. Ushbu yo'nalishda davlat pensiya, nafaqa, bandlik dasturlari va sog'liqni saqlash xizmatlarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, davlat iqtisodiy siyosati biznes muhitini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlarni ham o'z ichiga oladi. Korruptsiyaga qarshi kurash, huquqiy baza mustahkamlash, investitsiyalarni himoya qilish va tadbirkorlikni rag'batlantirish orqali davlat iqtisodiy otda ishonch muhitini yaratadi. Bu esa investitsiyalar hajmini oshiradi va iqtisodiy faollikni kengaytiradi.

Xalqaro iqtisodiy hamkorlik va savdo siyosati doirasida davlat eksportni rivojlantirish va importga nisbatan muvozanatni saqlashga e'tibor qaratadi. Bozor iqtisodiyotida davlat o'zining savdo siyosati orqali milliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va global bozorlarga chiqishda yordam beradi.

Shuningdek, davlat investitsiya siyosati ham iqtisodiy siyosatning ajralmas qismidir. Xalqaro va ichki investitsiyalarni jalb qilish orqali iqtisodiyotga yangi texnologiyalar, ishlab chiqarish quvvatlari va ish o'rinlari yaratiladi. Davlat investitsiyalarni himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirib, sarmoyadorlar uchun qulay sharoit yaratishga intiladi.

Iqtisodiy siyosatning samaradorligi shuningdek, boshqaruvning zamonaviy vositalari — elektron hukumat tizimlari, big data, sun'iy intellekt, va raqamli monitoring orqali yanada oshirilmoqda. Bu texnologiyalar yordamida davlat resurslarni samarali taqsimlaydi, iqtisodiy jarayonlarni kuzatadi va kerakli choralarni o'z vaqtida ko'radi.

Umuman olganda, davlatning iqtisodiy siyosati bozor iqtisodiyotida muvozanatni ta'minlash, barqaror o'sish va ijtimoiy adolatni amalga oshirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Ushbu siyosatning samaradorligi mamlakat iqtisodiyotining mustahkamligi va xalq farovonligining oshishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Umuman olganda, bozor iqtisodiyoti sharoitida davlatning iqtisodiy siyosati kompleks va ko'p qirrali bo'lib, uning samaradorligi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasini belgilaydi.

Bozor iqtisodiyoti davlatni iqtisodiyotda cheklangan, ammo muhim rol o'ynashga majbur qiladi. Davlat siyosatining asosiy vazifalari iqtisodiy barqarorlikni saqlash, sog'lom raqobatni ta'minlash, ijtimoiy himoyani kuchaytirish, infratuzilmani rivojlantirish va milliy xavfsizlikni ta'minlashdir. Zamonaviy iqtisodiyotda davlat siyosati fiskal va monetar vositalar orqali iqtisodiy jarayonlarni boshqaradi. Fiskal siyosat soliqlar va byudjet

xarajatlari orqali iqtisodiy faoliyatga ta'sir qiladi, monetar siyosat esa pul-kredit siyosatini boshqarish orqali inflyatsiya va pul massasini nazorat qiladi.

Davlatning iqtisodiy siyosati bozordagi bo'shliqlarni to'ldiradi, masalan, tabiiy monopoliyalarni tartibga solish, ijtimoiy xavfsizlikni ta'minlash va iqtisodiy krizislarni bartaraf etishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, davlat siyosatining samaradorligi iqtisodiyotning turli tarmoqlarida o'zgarib turadi, davlat aralashuvi miqdori va usullari milliy sharoitga moslashishi zarur.

Davlat siyosatining samaradorligi ko'rsatkichlaridan biri iqtisodiy o'sish sur'ati, ish o'rinlari yaratish, inflyatsiya darajasini nazorat qilish va ijtimoiy tenglikni ta'minlashdir. Zamonaviy iqtisodiyotlarda davlatning roli raqamli iqtisodiyot, innovatsiyalar va barqaror rivojlanishni rag'batlantirishga qaratilgan. Shuningdek, davlat siyosati global iqtisodiy jarayonlarga moslashish va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

Xulosa

Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlatning iqtisodiy siyosati muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi. Davlat regulyatorlik va tartibga solish orqali iqtisodiy barqarorlik, o'sish va ijtimoiy adolatni ta'minlaydi. Samarali davlat siyosati iqtisodiyotdagi muvozanatni saqlash, milliy manfaatlarni himoya qilish va aholining farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli, davlatning iqtisodiy siyosatini doimiy takomillashtirish va zamonaviy sharoitlarga moslashtirish zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Smith J. Economics and Government Policy. — New York: Academic Press, 2020.
2. Karimov A. Davlat iqtisodiy siyosati asoslari. — Toshkent: Fan, 2019.
3. Johnson M. Fiscal and Monetary Policies in Market Economies. — London: Routledge, 2021.
4. World Bank Report on Economic Governance. — Washington, 2023.
5. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot Vazirligi hisobotlari, 2022.